

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 21ης Ιουνίου 2012*

«Οδηγία 2003/88/ΕΚ — Οργάνωση του χρόνου εργασίας — Δικαίωμα ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών — Αναρρωτική άδεια — Ετήσια άδεια συμπίπτουσα με αναρρωτική άδεια — Δικαίωμα λήψεως της ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών σε άλλη περίοδο»

Στην υπόθεση C-78/11,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunal Supremo (Ισπανία) με απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Φεβρουαρίου 2011, στο πλαίσιο της δίκης

Asociación Nacional de Grandes Empresas de Distribución (ANGED)

κατά

Federación de Asociaciones Sindicales (FASGA),

Federación de Trabajadores Independientes de Comercio (Fetico),

Federación Estatal de Trabajadores de Comercio, Hostelería, Turismo y Juego de UGT,

Federación de Comercio, Hostelería y Turismo de CC.OO.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Safjan, πρόεδρο τμήματος, M. Ilešič και E. Levits (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 29ης Μαρτίου 2012,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Federación de Asociaciones Sindicales (FASGA), εκπροσωπούμενη από τον J. Caballero Ramos, abogado,
- η Federación Estatal de Trabajadores de Comercio, Hostelería, Turismo y Juego de UGT, εκπροσωπούμενη από τον J. Jiménez de Eugenio, abogado,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

- η Federación de Comercio, Hostelería y Turismo de CC.OO., εκπροσωπούμενη από τους A. Martín Aguado και J. Jiménez de Eugenio, abogados,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Rubio González,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον G. Palatiello, avvocato dello Stato,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την S. Pardo Quintillán και τον M. van Beek,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/88/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ L 299, σ. 9, στο εξής: οδηγία 2003/88).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Asociación Nacional de Grandes Empresas de Distribución (στο εξής: ANGED) και των Federación de Asociaciones Sindicales (FASGA), Federación de Trabajadores Independientes de Comercio (Fetico), Federación Estatal de Trabajadores de Comercio, Hostelería, Turismo y Juego de UGT και Federación de Comercio, Hostelería y Turismo de CC.OO. (στο εξής: FASGA κ.λπ.), συνδικαλιστικών φορέων που εκπροσωπούν τους εργαζόμενους, ως προς τις συλλογικές προσφυγές τις οποίες άσκησαν οι εν λόγω συνδικαλιστικοί φορείς με σκοπό την αναγνώριση του δικαιώματος ορισμένων εργαζομένων να λαμβάνουν την ετήσια άδειά τους μετ' αποδοχών ακόμα και όταν η άδεια αυτή συμπίπτει με περιόδους αδειάς λόγω προσωρινής ανικανότητας προς εργασία.

Το νομικό πλαίσιο

Η κανονιστική ρύθμιση της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2003/88, με τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής» προβλέπει:

«1. Η παρούσα οδηγία καθορίζει τις στοιχειώδεις προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας όσον αφορά την οργάνωση του χρόνου εργασίας.

2. Εφαρμόζεται:

α) στις ελάχιστες περιόδους [...] ετήσιας άδειας [...]

[...].»
- 4 Το άρθρο 7 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Ετήσια άδεια», ορίζει:

«1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να παρέχεται σε όλους τους εργαζομένους ετήσια άδεια μετ' αποδοχών διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων εβδομάδων, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπουν οι εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές για την απόκτηση του σχετικού δικαιώματος και τη χορήγηση της άδειας.

2. Η ελάχιστη περίοδος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών μπορεί να αντικαθίσταται από χρηματική αποζημίωση μόνον σε περίπτωση τερματισμού της εργασιακής σχέσης.»

- 5 Το άρθρο 17 της οδηγίας 2003/88 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν από ορισμένες διατάξεις της οδηγίας αυτής. Δεν επιτρέπεται παρέκκλιση από το άρθρο 7 της εν λόγω οδηγίας.

Η εθνική νομοθεσία

- 6 Το νομοθετικό βασιλικό διάταγμα 1/1995, για την εφαρμογή του αναθεωρημένου κειμένου του νόμου περί του θεσμικού πλαισίου των εργαζομένων (Real Decreto Legislativo 1/1995, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores), της 24ης Μαρτίου 1995 (BOE αριθ. 75, της 29ης Μαρτίου 1995, σ. 9654), όπως έχει τροποποιηθεί από τον οργανικό νόμο 3/2007 για την εν τοις πράγμασι ισότητα γυναικών και ανδρών (Ley orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres), της 22ας Μαρτίου 2007 (BOE αριθ. 71, της 23ης Μαρτίου 2007, σ. 12611, στο εξής: νόμος), διέπει, μεταξύ άλλων, τα ζητήματα που άπτονται της ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών και της προσωρινής ανικανότητας προς εργασία.

- 7 Το άρθρο 38 του νόμου ορίζει:

«1. Η περίοδος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, η οποία δεν μπορεί να αντικαθίσταται από χρηματική αποζημίωση, συμφωνείται με συλλογική ή ατομική σύμβαση. Η διάρκεια της άδειας αυτής δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να είναι μικρότερη των τριάντα ημερολογιακών ημερών.

2. Η περίοδος ή οι περίοδοι της άδειας καθορίζονται κατόπιν κοινής συμφωνίας μεταξύ του εργοδότη και του εργαζομένου, σύμφωνα με όσα προβλέπουν, ενδεχομένως, οι συλλογικές συμβάσεις σχετικά με τον ετήσιο προγραμματισμό των αδειών.

Σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ των μερών, η ημερομηνία λήψεως της άδειας καθορίζεται από το αρμόδιο δικαστήριο, η απόφαση του οποίου δεν προσβάλλεται. Η διαδικασία είναι συνοπτική και η υπόθεση εκδικάζεται κατά προτεραιότητα.

3. Σε κάθε επιχείρηση καθορίζεται το πρόγραμμα αδειών. Ο εργαζόμενος πρέπει να γνωρίζει τις ημερομηνίες που του αντιστοιχούν τουλάχιστον δύο μήνες πριν την έναρξη της άδειας.

Οσάκις η περίοδος άδειας, όπως καθορίζεται στο πρόγραμμα αδειών της επιχείρησης στο οποίο αναφέρεται η προηγούμενη παράγραφος, συμπίπτει χρονικά με προσωρινή ανικανότητα [προς εργασία] λόγω εγκυμοσύνης, τοκετού ή θηλασμού ή με την περίοδο αναστολής της συμβάσεως εργασίας που προβλέπει το άρθρο 48, παράγραφος 4, του παρόντος νόμου, ο εργαζόμενος δικαιούται να λάβει την άδειά του σε χρόνο διαφορετικό από αυτόν της προσωρινής ανικανότητας ή της άδειας που δικαιούται κατ' εφαρμογή αυτής της διατάξεως, μετά το τέλος της περιόδου αναστολής, ακόμη και αν έχει παρέλθει το ημερολογιακό έτος στο οποίο αντιστοιχεί η άδεια αυτή.»

- 8 Το άρθρο 37 της συλλογικής συμβάσεως των πολυκαταστημάτων του 2009-2010 περιλαμβάνει διάταξη ανάλογη προς την τελευταία παράγραφο του άρθρου 38 του νόμου.
- 9 Το άρθρο 48, παράγραφος 4, του νόμου διέπει τις περιπτώσεις αναστολής της συμβάσεως εργασίας λόγω τοκετού, θανάτου της μητέρας κατά τον τοκετό, πρόωρου τοκετού, νοσηλείας του νεογέννητου, υιοθεσίας ή τοποθετήσεως τέκνου σε ανάδοχη οικογένεια.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 10 Με χωριστές προσφυγές, οι οποίες συνεκδικάσθηκαν, η FASGA κ.λπ. κίνησαν διαδικασία διακανονισμού συλλογικής διαφοράς προκειμένου να διαπιστωθεί ότι οι υπαγόμενοι στη συλλογική σύμβαση των πολυκαταστημάτων του 2009-2010 εργαζόμενοι λαμβάνουν την ετήσια άδειά τους μετ' αποδοχών ακόμα και όταν η άδεια αυτή συμπίπτει με περιόδους άδειας λόγω ανικανότητας προς εργασία.
- 11 Η ANGED φρονεί ότι οι εργαζόμενοι οι οποίοι περιέρχονται σε κατάσταση προσωρινής ανικανότητας προς εργασία πριν από την έναρξη προκαθορισμένης περιόδου άδειας, ή κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, δεν δικαιούνται να λαμβάνουν την άδειά τους μετά το τέλος της καταστάσεως ανικανότητας προς εργασία, πλην των ρητώς προβλεπομένων στη εν λόγω συλλογική σύμβαση περιπτώσεων, ήτοι των προβλεπομένων στο άρθρο 48, παράγραφος 4, του νόμου.
- 12 Με την από 23 Νοεμβρίου 2009 απόφαση, η Audiencia Nacional έκανε πλήρως δεκτή την προσφυγή της FASGA κ.λπ.
- 13 Κατόπιν τούτου, η ANGED άσκησε ενώπιον του Tribunal Supremo αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής.
- 14 Το Tribunal Supremo μνημονεύει τη νομολογία του Δικαστηρίου, αλλά κρίνει ότι είναι, ωστόσο, αναγκαίο, καθόσον η εν λόγω αίτηση αναίρεσεως αφορά την περίπτωση κατά την οποία η προσωρινή ανικανότητα προς εργασία επέρχεται μετά την έναρξη της περιόδου της ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, να αναστείλει την έκδοση της αποφάσεώς του και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Αντιβαίνει στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/88 [...] ερμηνεία της εθνικής ρυθμίσεως υπό την έννοια ότι δεν δύναται να διακοπεί η περίοδος άδειας ώστε να ληφθεί μεταγενέστερα η πλήρης —ή η υπόλοιπη— άδεια, αν η προσωρινή ανικανότητα προς εργασία επήλθε κατά τη διάρκεια της εν λόγω άδειας;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 15 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/88 έχει την έννοια ότι απαγορεύει εθνικές διατάξεις προβλέπουσες ότι εργαζόμενος, τελών σε κατάσταση ανικανότητας προς εργασία η οποία επήλθε κατά τη διάρκεια της περιόδου της ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, δεν δικαιούται να λάβει μεταγενέστερα την ετήσια άδεια η οποία συμπίπτει με την περίοδο της ανικανότητας προς εργασία.
- 16 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, πρώτον, κατά πάγια νομολογία, το δικαίωμα κάθε εργαζομένου σε ετήσια άδεια μετ' αποδοχών πρέπει να θεωρείται ως αρχή ιδιαίτερης σημασίας στο κοινωνικό δίκαιο της Ένωσης, από την οποία δεν χωρεί παρέκκλιση και της οποίας η εφαρμογή από τις αρμόδιες εθνικές αρχές μπορεί να γίνεται μόνον εντός των ορίων που καθορίζει ρητώς η οδηγία 93/104/EK του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1993, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ L 307, σ. 18) την οποία κωδικοποίησε η οδηγία 2003/88 (απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2011, C-214/10, KHS, Συλλογή 2011, σ. I-11757, σκέψη 23 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 17 Δεύτερον, σημειωτέον ότι το δικαίωμα ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών δεν αποτελεί απλώς αρχή ιδιαίτερης σημασίας του κοινωνικού δικαίου της Ένωσης, αλλά έχει και ρητώς κατοχυρωθεί βάσει του άρθρου 31, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον οποίο το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΣΕΕ προσδίδει την ίδια νομική ισχύ με αυτήν των Συνθηκών (αποφάσεις KHS, προπαρατεθείσα, σκέψη 37, και της 3ης Μαΐου 2012, C-337/10, Neidel, σκέψη 40).

- 18 Τρίτον, το δικαίωμα ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών δεν μπορεί να ερμηνεύεται συσταλτικώς (βλ. απόφαση της 22ας Απριλίου 2010, C-486/08, Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols, Συλλογή 2010, σ. I-3527, σκέψη 29).
- 19 Επιπροσθέτως, δεν αμφισβητείται ότι ο σκοπός του δικαιώματος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών έγκειται στο να παράσχει στον εργαζόμενο τη δυνατότητα να αναπαυθεί και να έχει στη διάθεσή του ένα χρονικό διάστημα χαλαρώσεως και ψυχαγωγίας. Ο ως άνω σκοπός διαφέρει κατά τούτο από τον σκοπό του δικαιώματος αναρρωτικής άδειας. Το τελευταίο αυτό δικαίωμα απονέμεται στον εργαζόμενο για να μπορέσει να αναρρώσει από ασθένεια (βλ. απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-277/08, Vicente Pereda, Συλλογή 2009, σ. I-8405, σκέψη 21).
- 20 Επομένως, το Δικαστήριο έκρινε ότι από τον σκοπό του δικαιώματος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι ο εργαζόμενος που τελεί σε αναρρωτική άδεια κατά τη διάρκεια προκαθορισμένης περιόδου ετήσιας άδειας δικαιούται, κατόπιν αιτήσεώς του και προκειμένου να μπορέσει να κάνει πραγματικά χρήση της ετήσιας άδειάς του, να λάβει την άδεια αυτή σε χρονική περίοδο άλλη από αυτή που συμπίπτει με την περίοδο της αναρρωτικής άδειας (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Vicente Pereda, σκέψη 22).
- 21 Από την προπαρατεθείσα νομολογία προκύπτει ότι, όσον αφορά εργαζόμενο τελούντα σε κατάσταση ανικανότητας προς εργασία πριν από την έναρξη της περιόδου της ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, είναι αλυσιτελής η χρονική στιγμή επελεύσεως της εν λόγω ανικανότητας. Κατά συνέπεια, ο εργαζόμενος δικαιούται να λάβει μεταγενέστερα την ετήσια άδειά του μετ' αποδοχών η οποία συμπίπτει με περίοδο αναρρωτικής άδειας· τούτο δε, ανεξαρτήτως της χρονικής στιγμής επελεύσεως της ανικανότητας προς εργασία.
- 22 Συγκεκριμένα, θα ήταν άδηλο και αντίθετο προς τον σκοπό του δικαιώματος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, ο οποίος διευκρινίστηκε στη σκέψη 19 της παρούσας αποφάσεως, να χορηγείται το δικαίωμα αυτό στον εργαζόμενο μόνον υπό την προϋπόθεση ότι τελεί ήδη σε κατάσταση ανικανότητας προς εργασία κατά την έναρξη της περιόδου της ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών.
- 23 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε ότι η νέα περίοδος ετήσιας άδειας, η οποία αντιστοιχεί στη διάρκεια της αλληλεπικαλύψεως της αρχικώς καθορισθείσας περιόδου ετήσιας άδειας και της αναρρωτικής άδειας, την οποία δικαιούται να λάβει ο εργαζόμενος μετά την ανάρρωσή του, δύναται, ενδεχομένως, να καθορισθεί εκτός της περιόδου αναφοράς της ετήσιας άδειας (βλ., συναφώς, απόφαση Vicente Pereda, σκέψη 23 και διατακτικό).
- 24 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/88 έχει την έννοια ότι απαγορεύει εθνικές διατάξεις προβλέπουσες ότι εργαζόμενος, τελών σε κατάσταση ανικανότητας προς εργασία η οποία επήλθε κατά τη διάρκεια της περιόδου της ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, δεν δικαιούται να λάβει μεταγενέστερα την ετήσια άδεια η οποία συμπίπτει με την περίοδο της ανικανότητας προς εργασία.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 25 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/88/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας, έχει την έννοια ότι απαγορεύει εθνικές διατάξεις προβλέπουσες ότι εργαζόμενος, τελών σε κατάσταση ανικανότητας προς εργασία η οποία επήλθε κατά τη διάρκεια της περιόδου της ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, δεν δικαιούται να λάβει μεταγενέστερα την ετήσια άδεια η οποία συμπίπτει με την περίοδο της ανικανότητας προς εργασία.

(υπογραφές)